

"Het spoor kwijt en geen weg meer. Wat nu?"

Een fietssafari van 1775 km voor gemotiveerde doorbijters".

Na het beëindigen begin juli 1999 van de Hanzeroute, las ik in nr. 3/1999 van dit tijdschrift: "Hallo, ik ben een Belgische jongen van 18 jaar en ben verzot op lange fietsreizen. België, Nederland, Santiago, Rome, heb ik reeds gedaan. Ik vind geen uitgestippelde route meer met aangeduide campings. Rara wie kan mij helpen? **DE HANZE ROUTE WIL IK NIET DOEN.** Help".

Een reden waarom iemand de Hanzeroute wel/niet wil fietsen vind je in dit routeverslag.

Als proloog gingen Frans Pelgrims en ik – twee prille zestigers – van start in het Belgische Westerlo. Via o.m. het 'Bels Lijntje', het groene fietspad van 33 km op de oude spoorwegberm Turnhout-Tilburg, bereikten we Zaltbommel aan de Waal. De volgende morgen zocht mijn radeloze reisgezel tevergeefs naar zijn bril. Voor openingstijd vergezelde de chef van sporthuis Stehmann in Zaltbommel ons naar zijn opticien, en twee uur later gingen we van start met een gesponsorde bril.

Water

De Hanzeroute volgt een traject langs een aantal historische Hanzesteden. Het vervoer tussen deze noordelijke handelssteden ging in de middeleeuwen grotendeels over water. Op het Nederlandse traject fietsten we vaak op dijken langs de Waal, de Oude Rijn, de IJssel en langs kanalen. Veerpontjes – tolgeld 1 à 2 gulden – brachten ons herhaaldelijk naar de overkant. Het fietsen over de staven van de 'cattle grills' bezorgde ons buikkriebels, maar deze veeroosters houden schapen keurig op de dijk. Nog tot een stuk in Friesland loopt de route parallel met de bewegwijzerde fietsroute LF3b ('Rietland- en Hanzeroute'). Klokkengelui op zondag in het gestrengte Genemuiden en we ruimden baan voor de traditioneel uitgedoste families die massaal kerkwaarts stapten. De veerpont naar Zwartsluis over het 'Zwarte Water' brengt ons in een andersoortig Nederland. Bij Kalenberg, op de grens met Friesland, genoten we mateloos van het riet-, moeras- en veenlandschap van de Weerribben, een natuurgebied met de status van Nationaal Park. Het supersmalle fietspad langs de kalenbergergracht (de 'waterstraat' naar Ossenzijl) gaat op en neer over tientallen houten slotenbrugjes. De bewoners roeien onderdoor, want elk vervoer gaat over water. Hier kweekt Nederland zijn roeikampioenen. Friesland met zijn open weidelandschap, herinnerde aan legendarische plaatsen uit de Elfstedentocht. Na Drenthe met zijn grensoverschrijdende hunebedden, loopt de route door Oost Groningen. Hier demonstreert Holland het ecologisch antwoord op wat scheefliep met de landbouwpolitiek van de EEG. De natuur herovert er duizenden hectare braakliggend akkerland (1), en dat is af en toe goed zichtbaar. Het Nederlandse traject eindigt voorbij het ommuurde vestingstadje Boertange.

(1) *"De graanrepubliek" - Frank Westerman - uitgave Atlas.*

Natuurparken

Zonder bepaald waterschuw te zijn, kenmerkt het Duitse traject zich meer door zand-, bos-, grind- en andere niet-verharde wegen. In de voormalige DDR komen daar nog duinen- en kasseiwegen bij en in de lengte of in de breedte liggende betonplaten. Het is vooral de wegstructuur van het Duitse traject, in het bijzonder van het oostelijke deel, die het karakter van de Hanzeroute bepalen. In Duitsland fietsten we bijna autovrij door bossen en natuurparken. Zonder verkeersproblemen fietsten we over de dijken van de Weser en de Werdersee naar de Grote Markt van de "Freie Hansestadt Bremen". 'Das Altes Land' langs de Elbe pronkt met zijn kunstzinnig versierde vakwerkhuisen, terwijl rijpe kersen ons op plukhoogte uitdaagden op de hoge 'Grünendeich'. We fietsten door de Lüneburger Heide en door het natuurpark Lauenburgische Seen naar Lübeck, één van de hoogtepunten van het Hanzeverbond en van de route. Het is de geschikte plek voor een beetje cultuur, na het overweldigend natuuraanbod. Het Buddenbrook museum, genoemd naar de roman van Nobelprijswinnaar Thomas Mann, stelt de familie Mann centraal. Het schetst tevens met authentieke documenten en met veel fotomateriaal, een tijdsbeeld van het Duitsland aan het begin van deze eeuw.

De gedenksteen even voorbij Travemünde met de tekst "Nie wieder geteilt – 3 Febr. 1990", herinnert aan de voormalige inter-Duitse grens. Deze nu historische scheidingslijn betekent ook een keerpunt in de Hanzeroute. Je voelt er de 'wegenshock' aan het kasseien- en betonplatengebonk en ook aan het verwaarloosde asfalt. Je hoort en ziet nog pruttelende Trabantjes, nu gekoesterd uit "ostalgie". Vanaf de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern herinnert veel nog aan het andere Duitsland, dat ik op de fiets ontdekte in juli 1990. Maar fietsen langs de Oostzeekust op het pad met wegdrijvend duinenzand, was met onze fietsen op 32 mm banden geen haalbare kaart. Na een fietsstrook volgde vaak dubbel zoveel loopwerk om de fiets met bagage door het losse zand te duwen. We lieten het duinenpad voor wat het was, en zochten een alternatief op asfalt. De schaarse wegwijzers naar een volgend dorp en de onvolledige kaartjes in de reisgids dwongen ons tot constant puzzelen. Maar ook ongevraagd kregen we veel hulp, en dit ging gepaard met een hartelijkheid die ook dit Duitsland anders maakt. Anders waren ook de verlaten gebouwen van de vroegere staatsboerderijen en een aantal campingrecepties die al om 19 uur op slot waren. Langs reusachtig grote aardbeievelden toonden de autokentekens van de geparkeerde wagens dat hier Poolse fruitplukkers aan het werk waren. Wij deden enkele smaakproeven, de aardbeien smaakten uitstekend.

Voorbij Warnemünde fietsten we langs de Oostzee naar het schiereiland Darss. Een autoveer bracht ons naar Rügen, een eiland met nog het echte eilandgevoel, en we fietsten op het als natuurgebied beschermde eiland Usedom. Daar kampeerden in Kamminke, een vergeetplek tussen water en een strookje geïsoleerd Duits-Pools grensgebied. Onze komst verraste zelfs de campinguitbaters.

Voorbij Anklam in Ostvorpommern loopt de route over een half verzopen betonplatenweg door het moerassig vogelreservaat Anklamer Stadtbruch. Ik vond dit de topattractie en het hoogtepunt van de hele route! Ook wie blind is voor fauna, flora en waterwild, geraakt in de ban van het overweldigend vogelgeketter in dit uniek stukje natuur. Na de Uckermünder Heide in Neubrandenburg volgden kleinere natuureservaten elkaar op in het grote Biosphärenreservat Schorfheide-Chorin. Is dit grote natuuraanbod niet één van de positieve kanten van de scheiding Oost-West. Vóór de wende kregen projectontwikkelaars in het oostelijk deel geen voet aan (in) de grond. Bordjes met het logo van de beschermde oehoe

wijzen de vele 'Naturschutz'-gebieden aan. De sensibiliseeraffiches voor natuurbehoud en het enthousiasme van parkwachters zijn opmerkelijk.

Klunen

De Oder, de Pools-Duitse grensrivier, kreeg na de wende de nieuwe rol van immigratiebarrière naar het westen. We ontmoetten enkele weinig loslippige grenswachters op patrouille. De Oderoever is aan Duitse kant een stukje hoger dan aan Poolse kant. Daarom veranderde bij de overstromingen van 1997 het Poolse stroomgebied in een binnensee. Wij reden ons hopeloos vast en we verloren het noorden in het bos van het natuurpark Märkische Schweiz rond Buckow. Een voormalige Oost-Duitse trucker scheurde de passende bladzijde uit zijn overjarige atlas om een alternatieve route te schetsen. Geen 10 minuten later had hij ons bijgehaald met 6 vitaminedrankjes. Omstreeks 20.45 uur bereikten we de jeugdherberg van Münchehofe, na een fabelachtige zoektocht door het woud. De gastvrije chef dekte nog de tafel voor het avondmaal. Na een nachtje donder en bliksem, stortregens en een windhoos begonnen we aan de laatste etappe. Het werd een rit in de echte Hanzeroute-stijl. We fietsten langs dreven tussen afgebroken takken en stronken. Bij een aantal wegbrede modderpoelen zochten we klunend een uitweg tot tegen of over de gracht. De tocht eindigde op de toeristische dienst van Hanzestad Frankfurt/Oder. Nog dezelfde namiddag spoorden we met de fietsen naar Berlijn en we reserveerden fietsplaatsen voor de terugkeer twee dagen later. We bezochten de nieuwe Duitse hoofdstad, een stad met fietsriksja's, duizenden tweewielers en een fietstransportvriendelijke S-Bahn.

Fietssafari?

Al in de vorige eeuw ontdekte David Livingstone de Zambesi en de Victoriafalls. Onontdekt gebied vindt een toerist alleen nog ondergronds of in de ruimte. Geen geschikt terrein voor een fietsreiziger. Om ook dicht bij de deur nog een echt fietsavontuur te beleven, moet je uitdagingen zoeken. Je kunt in mei op besneeuwde Alpenwegen fietsen (zie de reportage in tijdschrift nr. 1999/2), op Siberisch ijs of door de Sahara,...

De Hanzeroute gaat een beetje richting 'een avontuur dichtbij de deur'. Het fietsen van deze route heb ik ervaren als een veeleisende zoektocht met safaritrekkjes door verrassend mooie stukjes natuur. Vanaf de Duitse grens in Emsland wordt het: "fietsen over beboste zandruggen rond Börger, door de Harrenstätter Heide, het Eleonoren Wald, het Herzogsbusch en langs de Thülsfelder Stausee met beschermd vogelreservaat". Op het wegenmenu: "een zandweg, grindweg, weer een grindweg, tegelstrokenweg, zandweg, slechte grindweg, bospad, zandweg met fietsstrook, 500 m slechte zandweg" (zie p. 91).

Symbolen en pictogrammen geven in de routebeschrijving de richtingsveranderingen aan. Een voorbeeld op p. 89: "66.2 Ew ← en na 300 m →; 69.2 Ew ← en even verderop →; 70.6 op viersprong ↑". (Ew = einde weg)

De ene wegverandering is op het terrein beter herkenbaar dan de andere. Ik betaalde veel leergeld! Het terugvinden van de route na een wegvergissing kost tijd. Vanaf waar ging je in de fout? Wij keerden terug naar het vorige herkenningspunt, of we richtten het kompas naar een volgend routeplaatsje binnen kaartbereik.

Enkele keren was de desoriëntatie zo grondig dat we zoals in het sprookje, verdwaalden in het bos! Ik deed bedevaart- en kaarsenbeloftes om nog vóór donker op asfalt te komen. Fietsmaat Frans leek minder bezorgd: "Waar vind je nog een rustiger plek voor onze tent?"

Het puzzelgehalte om bepaalde (bos)paden te vinden was (te) hoog. De routebeschrijving b.v. tussen Seehausen en Quast (oostelijk Duitsland – p. 145) is nochtans duidelijk:

“111.8 Direct vóór de spoorbaan → Volg het smalle pad langs de spoorbaan”.

Samen met een buurtbewoner zochten we naar dit spoorwegpad. We ontdekten alleen opgeschoten gras, onkruid en rietstengels. Die man ontmoedigde elk verder zoekwerk krachtig: “Kein Pfad, ich wohne hier, nicht möglich, nein!”

We wachtten met verder zoeken tot de man uit het zicht verdween. Na ruim een kilometer striemend kuitengemartel langs de spoorbaan, tekende zich wel degelijk een pad af. Wannet beloont het geloof van de echte doorzetters! Dit spoorzoeken herinnerde mij aan mijn korte broekentijd en de 'padvinder' van toen. Het houdt een mens jong van geest!

De auteur bepleit: "Maar, het moet gezegd worden, men komt daar (ex-DDR) ook de mooiste fietspaden van de hele route tegen".

Ik deel zijn kwalificatie van "mooiste fietspaden" volledig. Maar de benaming "fietsroute" zet mensen op het verkeerde been! Mijn fietsgezel zeurde onderweg dikwijls: "Dit is een route voor mountainbikes!" Een 'mountainbikeroute' dan maar? Of..., een fietssafari!

Besluit

Onze appreciatie van de route werd onderweg herhaaldelijk bijgesteld. Na rotwegen en verkeerde wegkeuzes verwens je de auteur, maar een prachtig bospad volstaat voor euforie. Wij onthouden vooral dat we een stukje paradijselijk Noord Oost Duitsland ontdekten, waarvan we het bestaan niet eens vermoedden.

De Hanzeroute is niet voor iedereen weggelegd. Vooraf het aantal kilometer van een dagetappe bepalen is een waagstuk. De ingesteldheid van de routerijder is belangrijker dan de moeilijkheidsgraad. Je bent goed bezig wanneer een 'onmogelijke' opdracht een uitdaging wordt. Een mountainbike helpt aanzienlijk, en een tent geeft de vrijheid voor dagetappes op maat. En, hoe korter de dagetappe, hoe minder een wegvergissing irriteert. Wij dachten al alles qua fietsreizen meegemaakt te hebben. Fout, deze route is anders! Uitkijken naar deel 2, het meer zuidelijk traject van Frankfurt/Oder naar Zaltbommel.

PRAKTISCHE GEGEVENS EN TIPS.

De (hoofd)route is “om praktische redenen” in 16 trajecten verdeeld (geen dagetappes). Op het Duitse traject is een dagetappe van 100 km (te) hoog. Vooral het weer - dus de toestand van de niet-verharde wegen - en het aantal foute wegkeuzes bepalen het aantal trajecten. Wij sliepen op campings (goed aangeduid in de gids) en in 4 jeugdherbergen (Bremen, Lübeck, Barth, Münchehofe). Het aantal campings in oostelijk Duitsland is beperkt. In Berlijn vonden we geen camping en jeugdherbergen (juli) waren volgeboekt. We ontdekten het pas geopende 'The Club House Hostel', met keuze kamergrootte, jeugdherbergprijzen en op slechts 5 minuten van Friedrich Bahnhof.

Bij hondenweer of wie zijn dagje niet heeft, kan beter asfaltwegen zoeken op een ADFC-Radtourenkarte 1:150.000 - DM 12,80. Een goed alternatief is de 'Ostseeküsten-Radweg 2' van Lübeck over Rostock naar de Poolse grens - Bike-line - 1:75.000 - 450 fr. - spiraalbinding. Het traject kennen van Duitse 'R'-fietswegen is nuttig.

In de ex-DDR wordt hard gewerkt aan het verwaarloosde wegennet. Behalve op de tijdelijke ongemakken van wegomleidingen, heeft het ook zijn weerslag op het nog actueel zijn van de routebeschrijving.

Met 'keienweg' bedoelt de gids 'kasseienweg' of 'kasseistenenweg', een weg met Oost Duitse (Vlaamse) kinderkopjes! Wij dachten aan grove ronde kiezel, en betaalden leergeld.

Een tweede kilometerteller om de afstand naar de volgende wegverandering in te stellen, is zeer handig. Met alleen de 42 (zwart-wit)routekaartjes 1:150.000 uit de reisgids, red je het niet. Een kompas helpt het kaartgebruik. Bij een complexe wegkeuze, de windrichting van de nieuwe weg in de routebeschrijving aangeven, zou de wegkeuze vergemakkelijken!

De gratis brochure "Bahn & Bike" (uitgave febr. 1999) bevat 84 blz. info over fietsvervoer per trein. Info "Radfahrer-Hotline": 0180/3194194 (diensturen). Reservatie en boeking: 0180/5996633 (24/24 uur)

"De Internationale HANZE fietsroute - Deel 1: van Zaltbommel via Lübeck naar Frankfurt a/d Oder. Auteur: Michaël Wannet - uitgave Pirola - 1997 - 160 blz. - 600 BEF - spiraalgebonden - pocketformaat. De reisgids bevat veel informatie over de Hanze geschiedenis, steden en streken langs de route.

André Ramault